

Краснянська Н. Д.,ст.викл., Одеса, Одеський держ. еколог.ун-т.

Михальчук К.В.,ст.гр.Е-15,Одеський держ. еколог.ун-т.

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ МІСЦЕ В ГАРМОНІЗАЦІЇ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН

За даними ЮНЕСКО, у світі налічується 4 тисячі етносів, з яких лише 800 досягли стадії нації. Націй, які налічують 10 млн. чоловік, лише 67. Серед найбільших націй світу китайці, хіндустанці, американці, росіяни, араби, японці та ін. Водночас понад 3 тис. етносів ще не досягли такої стадії розвитку, переважна більшість з них надто малочисельна.

Україна теж належить до багатонаціональних країн і сьогодні проживають представники 120 етносів. Іноетнічне населення нараховує 14 млн. осіб або 27,3% від усього населення України. Зрозуміло, що багатоманітність, що складають населення більшості країн (у тому числі і Україна), породжує багато проблем, які повинна вирішити етнополітика.

Основними завданнями етнополітики є: оптимальне поєднання і гармонізація інтересів нації і етнічних груп, що її утворюють; вироблення таких форм співпраці, за яких кожний етнос був би зацікавлений у їх розвитку як основи власного добробуту; створення умов для забезпечення економічної та політичної самостійності, суверенітету регіонів з компактним проживанням одного чи кількох етносів; забезпечення ефективної взаємодії центральних і місцевих органів управління на основі принципів демократії і плюралізму; вироблення моделі самоврядування в етногеографічних регіонах; забезпечення умов для вільного розвитку мов, етнокультурної автономії (якщо ця вимога висувається) для етносів, які складаються з єдинодержавних громадян; зміцнення правових гарантій культурно-етнічних спільнот, які не мають адміністративно-територіального

статусу; здійснення заходів щодо збереження середовища проживання, відтворення умов для нормального розвитку етносів, у тому числі не чисельних, соціально-політична реабілітація та адаптація депортованих етносів.

Ключовими принципами етнополітики виступають:

1. безумовно визнання права кожного етносу, етнічної групи на самовизначення на основі демократичного вибору й плюралізму;

2. пріоритет загальнолюдських вартостей над національними і класовими, а інтереси особистості над етнічними;

3. визнання за кожним громадянином незалежно від національності право вільно користуватися всіма свободами, проголошеними Загальною декларацією прав людини.

Реалізація даних принципів можлива лише за умов демократичних перетворень у суспільстві, послідовного утвердження толерантності й гуманізму в міжетнічних відносинах. Ефективність етнополітики визначається тим, наскільки адекватно її принципи відображають соціально-економічні та політичні процеси інтересам і потребам суверенізації етносів, гармонізації відносин між ними.

Українська держава будується як держава української нації, де нація розглядається як співдружність людей різних національностей в одній державі. Верховна Рада України 1 листопада 1991 р. прийняла Декларацію прав національностей України. Виходячи з Декларації про державний суверенітет України, Акта про незалежність України, керуючись Загальною декларацією прав людини та ратифікованими Україною міжнародними пактами про права та свободи особистості, Українська держава гарантує всім етнічним групам, громадянам, що проживають на її території рівні політичні, економічні, соціальні та культурні права. Дискримінація за національною ознакою забороняється й карається законом. Держава гарантує всім етнічним

групам права на збереження їх традиційного розселення і забезпечує існування національно-адміністративних одиниць, бере на себе обов'язок створювати належні умови для розвитку їх мов та культур. Красномовним свідченням демократичної етнополітики України є Конституція. Зокрема, ст.11 Основного Закону гарантує державне сприяння розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Згідно із ст. 24 не може бути у громадян привілеїв чи обмежень за ознаками етнічного походження. Ст. 53 гарантує «громадянам, які належать до національних меншин», право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.[1]

До завдань, які реалізуються у сфері етнополітики, належать:

1. неприпустимість виникнення відцентрових тенденцій народів України, всебічний розвиток етносів, що населяють її територію;
2. збереження цілісності України як динамічної багатонаціональної держави;
3. відтворення і забезпечення умов для нормального розвитку національних меншин;
4. неухильне і безумовне забезпечення прав кожної людини незалежно від національності, неприпустимість будь-яких порушень правових норм і законів;
5. розвиток культурних традицій та інтересів усіх етнонаціональних груп населення, які проживають в Україні.

Важливим здобутком етнополітики в Україні є організація добровільного повернення кримськотатарського народу та представників інших етнічних груп, яких було незаконно депортовано. У 1941 р. з південних районів України вивезено майже 400 тис. етнічних німців, у 1944 р. з Криму-200 тис. кримських татар,

12,5 тис.болгар, 15 тис. греків, 9,6 тис. вірмен. Нині державою вишукуються чималі кошти на облаштування їх в Україні. На 1 липня 1995 р. вже прибуло близько 260 тис. кримських татар, 1387 болгар, 4785 вірмен, 3437 греків, 2066 німців.[2] В Україні відбувається активний процес створення етнокультурних товариств, об'єднань, асоціацій тощо. На початку 1995 р. їх налічувалося 260, а в 2004 році- понад 1200. Помітно розширилася мережа культурно-освітніх закладів, збільшилася кількість періодичних видань (зокрема, 48 газет), що задовольняють культурні потреби етнічних груп України. Державну програму випуску літератури мовами етнічних груп реалізують відповідно до постанови Кабінету Міністрів 1992 р. «Про спеціалізовані редакції для випуску літератури мовами національних меншин України» всеукраїнські державні видавництва «Каменяр» у Львові (польською мовою), «Карпати» в Ужгороді (угорською, чеською, словацькою), «Маяк» в Одесі (єврейською, болгарською, гагаузькою), «Донбас» у Донецьку (мовою греків «Приазов'я»), «Січ» у Дніпропетровську (німецькою).

Сучасні етнонаціональні процеси характеризуються геополітичними масштабами, значним зростанням етнічної та національної свідомості, змаганнями та суверенізацією, складними міжетнічними консолідаційними та дезінтеграційними тенденціями, суперечливістю, а подекуди й конфліктністю. Це актуалізує необхідність їх врахування в системі демократичної етнополітики.

Список літератури:

1. Конституція України.- К.,1996.-С.5-7.
2. Сучасна етнокультура та етнополітична ситуація на півдні України і актуальні проблеми державного управління. Матеріали регіональної науково-практичної конференції.-Ч.1-Одеса, 1997.